

Posthumanitní svět a člověk neganthropocénu

Martin Ritter

Oddělení současné kontinentální filosofie, FLÚ AV ČR
Výzkumná skupina Filosofie médií a techniky, Vídeňská univerzita

EUROPEAN UNION
European Structural and Investment Funds
Operational Programme Research,
Development and Education

V antropocénu potřebujeme posthumanismus

Antropocén ukazuje neudržitelnost humanismu a nutnost pojímat člověka „ekologicky“

člověk je propojen s prostředím a jím formován

Je třeba docenit techniku

člověk ji vytváří, zároveň technika formuje jej a přetváří i ne-lidskou přírodu

Stieglerův koncept koevoluce lidství a techniky a požadavek negantropologie

Struktura prezentace

I

Co chtějí posthumanismy
překonat a proč?

1 Humanismus

2 Posthumanismus

3 Alternativní post-humanismy

II

Posthumanitní technizovaný
svět a požadavek
negantropocénu

4 Prostoupenost Země technikou

5 Techničnost člověka

6 Negantropocén

I

Co chtějí posthumanismy
překonat a proč?

1

Humanismus

Celá západní tradice je humanistická

humanismus je „úsilí o to, **aby se člověk osvobodil pro svoji lidskost** a v ní našel důstojnost“

různé humanismy = různá pojetí přirozenosti člověka

„Myšlení polemizuje s humanismem z toho důvodu, že humanismus nedoceňuje *humanitas* člověka dostatečně vysoko.“

potřebujeme lepší, **ne-metafyzický humanismus**

na tomto základě, „bytostně antropologickém, leží celá tisíciletá tradice myšlenková, počínajíc Platónem a Aristotelem“ (Patočka)

Heidegger, „Dopis o humanismu“ (1946)

Moderní humanismus je subjektivistický

Paidea → *humanitas* ≈ svobodný
rozvoj/kultivace člověka

starověk, renesance

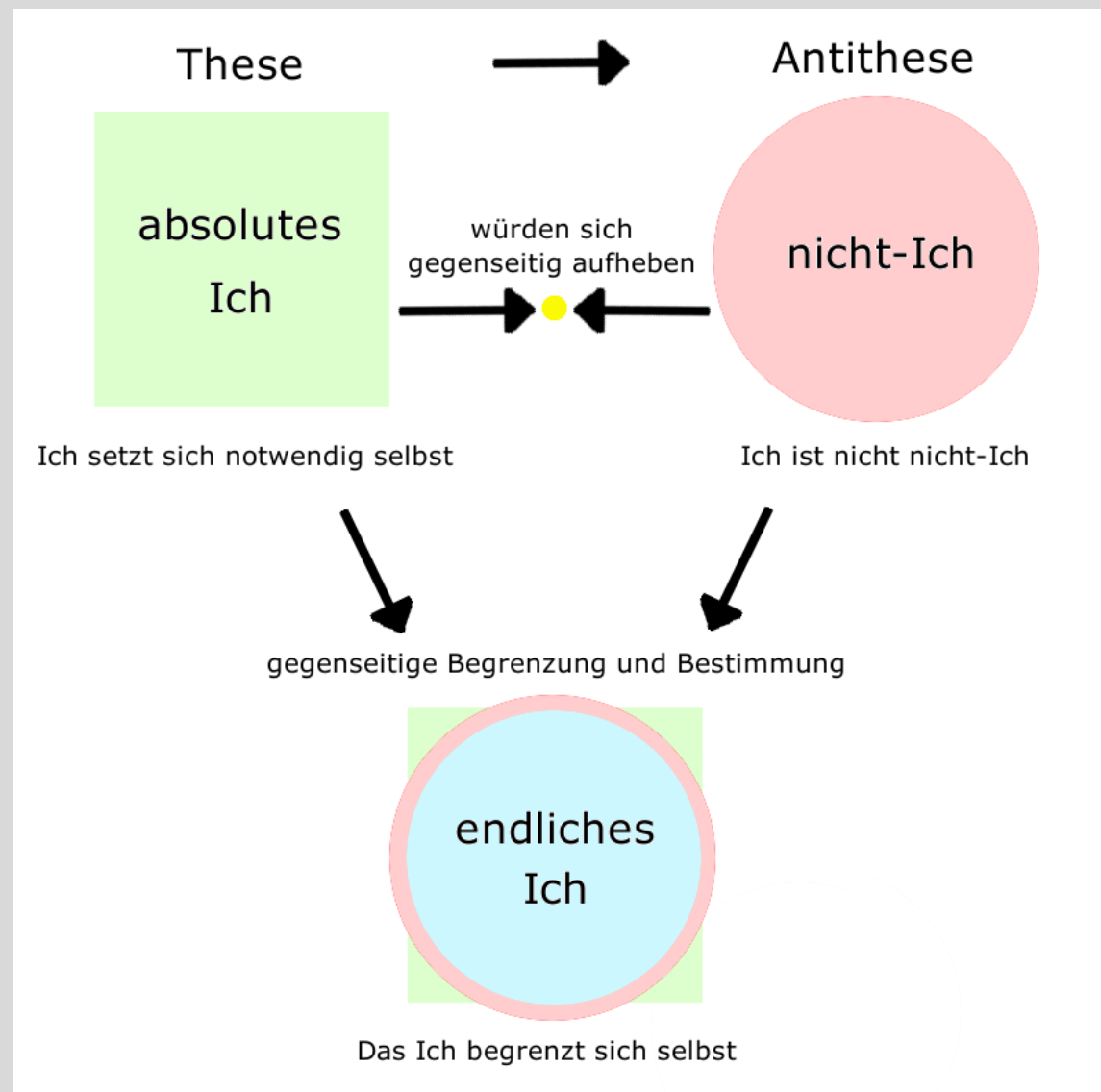
PH je post-moderní reakcí na **modernu**

Důraz na já/subjekt,

který autonomně utváří **budoucnost**

Rozvíjení *humanitas* je zároveň formování světa

liberalismus, kapitalismus, socialismus

Privilegium a úkol lidské subjektivity

Lidský jedinec je principiálně nesrovnatelný
s jinými živými bytostmi
a je středobodem všeho (antropocentrismus)
politika, estetika, noetika atd.

Objektivní/ne-subjektivní je možné využívat
k realizaci lidství

Člověk je odpovědný člověku, nikoli ne-lidskému světu

2

Posthumanismus

Subjekt není separován od objektivitu

Humanismus není kritizován primárně eticky, nýbrž ontologicky

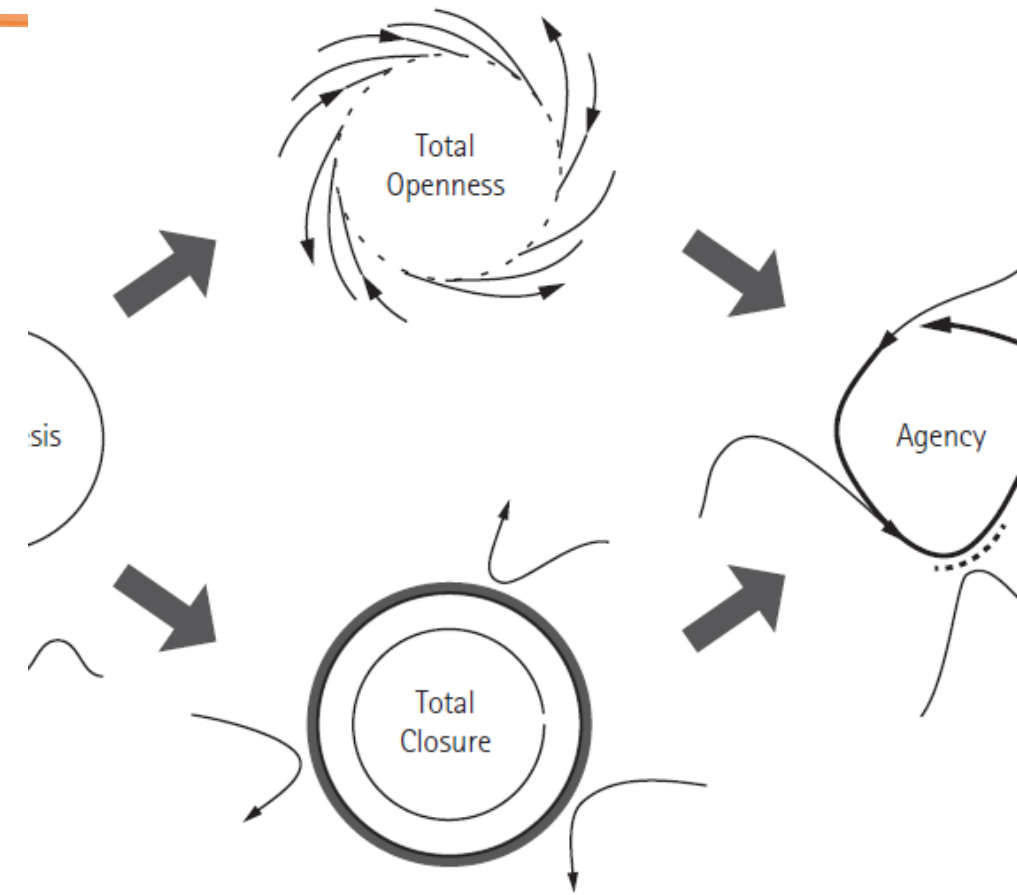
Člověk **není výjimečný** ani ve své podstatě, ani ve svém poznání a jednání

Člověk/subjekt **není oddělen** od světa/objektů

Je **vnořený** do objektivitu, čemuž odpovídá i jeho ne zcela autonomní subjektivita

“Posthuman subjectivity expresses an embodied and embedded and hence partial form of accountability, based on a strong sense of collectivity, relationality and hence community-building” (Braidotti)

srv. teorii rozšířené mysli (Clark – Chalmers)

The primordial tension of life. An autopoietic system is represented by an arrow closing on itself. The environment is represented as a wavy line. Matter and energy in coupling with the autopoietic system are indicated.

Je třeba docenit svět objektů

Tělesnost, ale i objekty vně vlastního těla

Bateson (*Na cestě k ekologii mysli*), Actor-network-theory (Latour), object oriented ontology (Harman), nový materialismus, feministický materialismus (Haraway, Braidotti) atp.

ostrá kritika moderní představy, že subjektivita strukturuje svět

subjekt je pouze jednou z entit ve světě dalších objektů, které nemají nutně menší význam a roli

Vydělení subjektu je spojené s instrumentalizací objektivity

Humanismus vyjímá člověka z materiality
(svoboda/racionalita není z tohoto světa)

Pro PH je člověk ve svém lidství (ve svobodě,
racionalitě apod.) provázán s objekty a jimi
definován

Objekty patří k subjektu a naopak

3

Alternativní post-humanismy

Transhumanismus zůstává humanismem

člověk je (v něčem) výjimečný

technologie je třeba využít
k překonání jeho biologických limitů

nesmrtelnost

TH neopouští představu
autonomního subjektu

Instrumentalizace techniky

Ne-metafyzický humanismus není materialistický

Heidegger kritizuje humanismus, tj. celou tradici, kvůli její metafyzičnosti

všechny dosavadní humanismy „předpokládají jako samozřejmou nejvšeobecnější ‚bytnost‘ člověka. Člověk platí za *animal rationale*“

„můžeme [člověka] tímto způsobem ... určit jako jsoucno mezi jinými jsoucný“, ale „člověk tak zůstává uzavřen ... v bytostném okruhu animalitas i tehdy, když ... je mu ... přisuzován specifický rozdíl“

„tělo člověka je něco bytostně jiného než zvířecí organismus“

Co je živlem lidství?

humanismus i TH **předpokládají** autonomní racionální podstatu člověka

pro Heideggera je člověk **vázán** bytím

pro PH je svázán s **objekty** v nejširším smyslu

Člověk je svázán s technikou, ta však není jen jeho nástrojem, ale právě jeho živlem či **médiem**

Co je technika?

II

Technizovaný svět a požadavek negantropocénu

4

Prostoupénost Země technikou

Geologický antropocén je konec humanismu

Antropocén = věk člověka, který ve světě
uskutečňuje své humanitní ideály?

Antropocén = éra, v níž lidská činnost vede
k transformaci/destrukci zemského ekosystému
včetně ohrožení lidstva samého

Humanitní ideály fakticky nelze realizovat

Za účelem lidské seberealizace (už) není možné
využívat to, co je nelidské

V antropocénu je Země prostoupena technikou

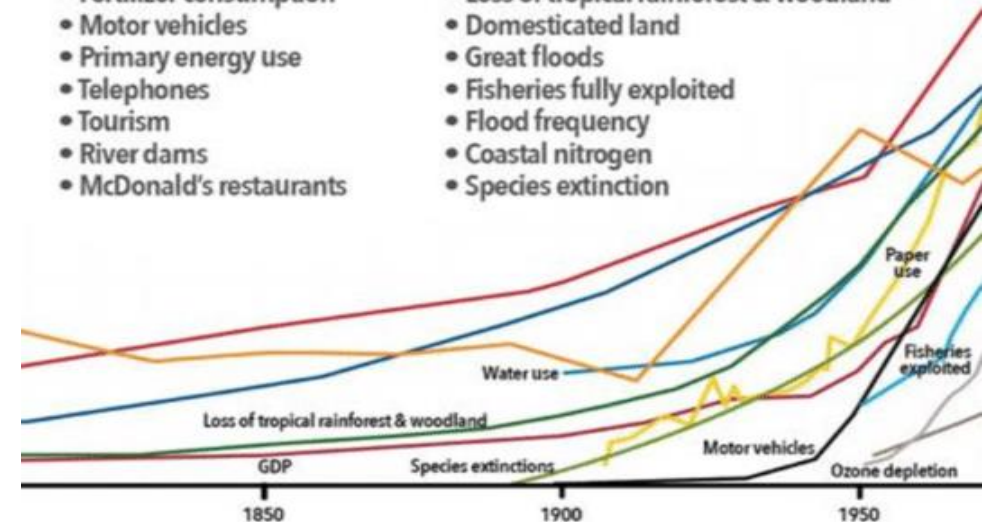
antropocén souvisí s radikálním rozvojem/změnou
techniky

první zemědělská revoluce (neolitická revoluce),
průmyslová revoluce, great acceleration

svým **ne-přirozeným/technickým životem** se člověk stává
„přírodní“ silou

Great Acceleration

- Population
- Real GDP
- Foreign direct investment
- Water use
- Paper production
- Fertilizer consumption
- Motor vehicles
- Primary energy use
- Telephones
- Tourism
- River dams
- McDonald's restaurants
- Atmosphere: CO₂
- Atmosphere: N₂O
- Atmosphere: CH₄
- Atmosphere: ozone depletion
- N hemisphere surface temperature
- Loss of tropical rainforest & woodland
- Domesticated land
- Great floods
- Fisheries fully exploited
- Flood frequency
- Coastal nitrogen
- Species extinction

5

Techničnost člověka

Položit znovu „die Frage nach der Technik“

Technika

prostupuje svět
ale i člověka

není jen nástroj

Jak technika podmiňuje?

Koevoluce člověka a techniky

Živé, organické, je – v případě „režimu člověka“ – podmíněno technickým suplementem

technologie jako „inorganická organizovaná“ jsou

zajišťují „epifylogenetickou paměť“: ta předpokládá individuální (epigenetickou) zkušenost, která je přenášena na nadindividuální rod (phylum) prostřednictvím technických „orgánů“

„organologický, nikoli jen organický“ proces

Bernard Stiegler

La technique et le temps

1. La Faute d'Épiméthée — 2. La Désorientation
— 3. Le Temps du cinéma et la question du mal-être

suivis de

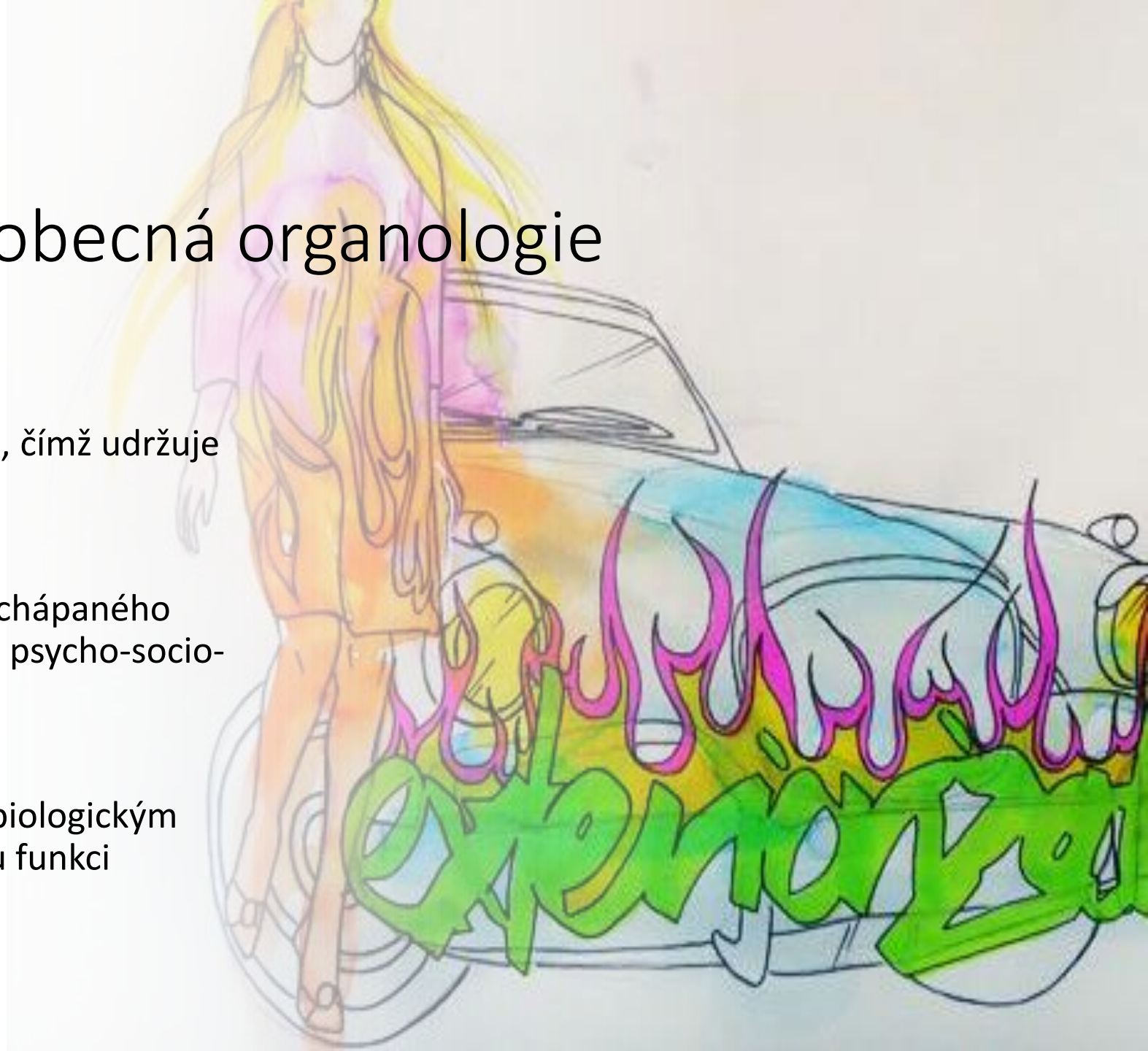
Le nouveau conflit des facultés et des fonctions

Technologie jako všeobecná organologie

„člověk“ sebe organologicky exteriorizuje, čímž udržuje svou interioritu (subjektivitu)

organologie je „teorií technického života chápaného jako vývojový proces, který je nedělitelně psycho-socio-techno-logický“

technologie se vůbec nemusejí podobat biologickým orgánům, ale pro člověka mají organickou funkci

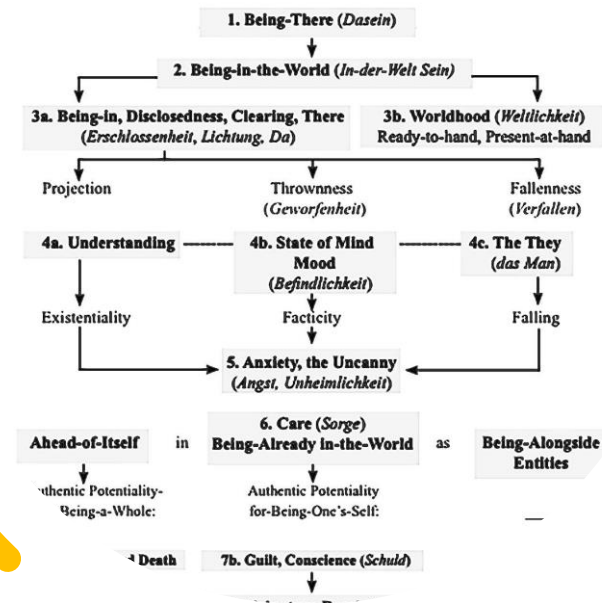

Technologizovaná starost

Technologie komplikují ontologickou
strukturu pobytu původním – materiálně
technickým – suplementem

Analogicky k Heideggerovi promýšlí Stiegler
existenci jako „starost“, ale myslí ji v
provázanosti s ontickými objekty, tedy
technologiemi

Heidegger's Existential Analytic of Dasein in *Being and Time*.

6

Negantropocén

Erwin Schrödinger

Was ist Leben?

Die lebende Zelle mit den Augen
des Physikers betrachtet

Einführung von Ernst Peter Fischer

Antropocén je, ale nemusí být entropický

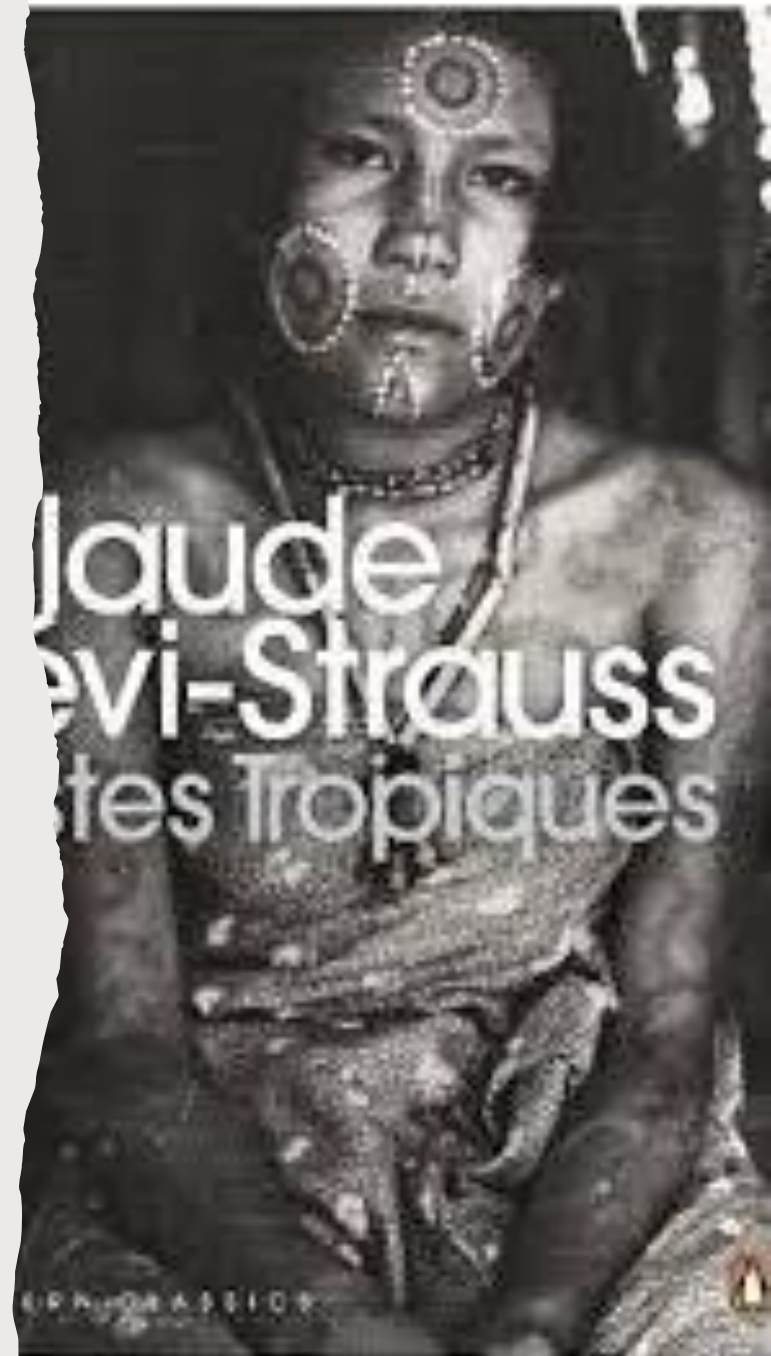
podle Lévi-Strausse je lidská civilizace
entropická

podle Schrödingera se život vyznačuje
negentropií

pro Stieglera, jelikož technologie je
farmakon, je entropický antropocén
zároveň možností negantropocénu

= technický život může sám sebe
organizovat negentropicky

Negantropocén

TE IN SOCIAL, CULTURAL AND CRITICAL THEORY PRESENTS

Algoritmy proletarizují

v antropocénu lidský/technologický
život nepotírá entropii

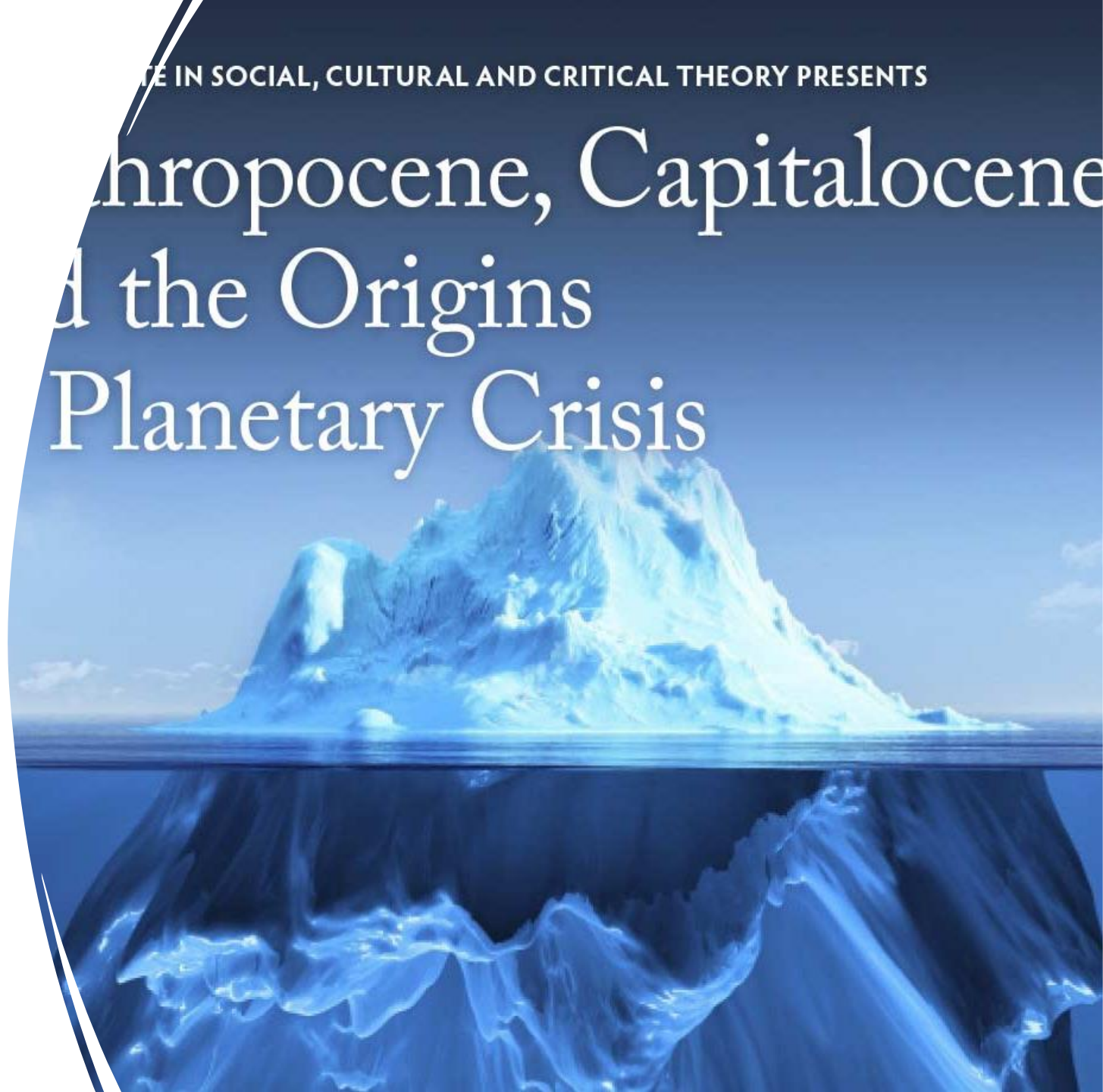
entropie zasahuje i lidský vědomý život

proletarizace ve Stieglerově smyslu se
týká schopnosti vědomě žít a jednat

ztráta „know-how“

žijeme v režimu autopilot?

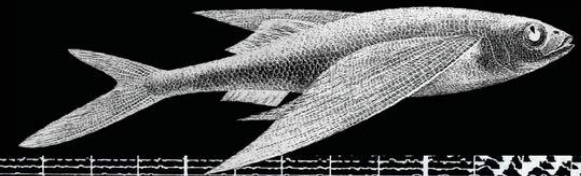
Anthropocene, Capitalocene and the Origins of Planetary Crisis

Bernard
Stiegler

THE NEGANTHROPOCENE

EDITED, TRANSLATED, AND WITH
AN INTRODUCTION BY DANIEL ROSS

Zachraňme starost!

Pozornost je komodifikována, ztrácíme schopnost soudit, přestáváme toužit atd.

Všechny tyto subjektivní schopnosti jsou technologicky podmíněny

Je třeba rozvinout nové techniky žití

Závěr

Stieglerova negantropologie

PH klade důraz na propojenost
lidského/subjektivního s ne-lidským/objektovým

Oproti autonomnímu subjektu vidí identitu
subjektu jako fluidní a heteronomní (spolu-
konstituovanou objekty)

Stiegler popisuje koevoluci lidství a techniky a
identifikuje toxicnost antropocénu

„subjekt“ je formován svým technickým milieu a
musí neustále rozvíjet nové kognitivní techniky

a její možné slabiny

Omezená perspektiva na
(subjektivní) kognitivní vztah ke
světu?

Co je dnes vládnoucí technika?
jen elektronická kultura?

Existuje všeobecný „režim člověka“?
rozdíly mezi lidmi (etnické,
třídní apod.)

Děkuji za pozornost.

Otázky, kritické připomínky či námitky vítány!

